

Kankinių koplyčios vargonai

Kretingos bažnyčios Kankinių koplyčių puošia seniausi žinomi datuoti bei veikiančys vargonai ne tik Lietuvoje, bet ir Baltijos šalyse. Be to, tai vieninteliai Lietuvoje vargonai su trumpąja oktava – tai suteikia galimybę autentiškai griežti senąją vargonų muziką.

Spėjama, kad šie vėlyvojo baroko-klasicizmo stiliaus vargonai yra apie 1680 m. Kuršo arba Karaliaučiaus meistrų darbo. Galbūt pradžioje instrumentas stovėjo dvare, nes tai – saloninių, o ne bažnytinių vargonų tipas. Įrašas „1744“ ant vargonų prospektu greičiausiai žymi instrumento perdirbimo datą.

Muzikologas, vargonų restauratorius Rimantas Gučas šiuos vargonus pastebėjo Gintališkės Sv. apaštalo evangelisto Mato bažnyčioje, kur jie stovėjo visiškai apleisti šalia veikiančių vargonų. Instrumentą reikėjo gelbėti, kad visai nesutrūnytų, tad pasiūlė broliams pranciškonams jais pasirūpinti.

Gintališkės bažnyčios 1850 m. vizitacijoje vargonai vadinami „senu pozityvu“, 1873 m. inventoriuje rašoma, kad „chore yra 8 balsų vargonai“. 1899-aisiais į šių vargonų vietą pastatyti nauji.

2001 m. su Gintališkės (Plungės r.) bažnyčia pasirašyta sutartis, kad šie vargonai išnuomojami 100-ui metų Kretingos bažnyčiai.

Dvejus metus truko restauravimo darbai „Vilniaus vargonų dirbtuvėse“. Lietuvos sostinės restauratoriams talkino kolegos iš Latvijos. Instrumento mechanizmas buvo išsilaikęs gerai. 2003 m. restauruota vargonų instrumentinė dalis, atlikti istoriniai ir bibliografiniai tyrimai, atidengta, konservuota ir atnaujinta vargonų korpuso viršutinės dalies fasado ir abiejų pusių durelių ornamentinė polichromija. Vargonų nugarinė dalis ir šonai nuvalyti, atstatytas dažytas paviršius. Popieriniai registrų

pavadinimų užrašai konservuoti ir restauruoti, metaliniai vargonų apkaustai nuvalyti ir konservuoti, perklijuota subyrėjusi klaviatūra, pagaminti nauji vamzdžiai. XIX a. dumplės neiškilo, tad padarytos dvejų naujos pleištinės dumplės.

Iš autentiško instrumento išliko registro Trompet pėdos, vienas metalinis principalo bei keletas medinių vamzdžių, oro skirstymo dėžė ir mechanika.

Instrumentas nedidelis, kamerinis. Griežtyklos ir registrų struktūra mechaninė. Vargonų prospektas dekoruotas puošniu polichrominiu tapybiniu dekoru, grindžiamu liaudies tapybos motyvais,

kelis kartus perdažytas. Išliko autentiška prospektu vargonų spinta. Klaviatūra ir balsai: 1 manualas, 8 registrai.

2003 m. pabaigoje vargonai sumontuoti Kretingos bažnyčios Kankinių ko-

Jolantos Klietkutės nuotr.

plyčioje. 2004 m. birželio 27 d. įvyko pirmasis restauruotų vargonų muzikos koncertas. Tai – nedideli specifiniai vargonai, kuriais galima groti tik senovinę muziką.

2003 m. vargonų kompleksas įrašytas į Lietuvos Kultūros paveldo registrą. Unikalus objekto kodas: 27346. Vargonų kompleksą sudaro: vargonų prospektas (unikalus objekto kodas 27347) bei vargonų instrumentas (unikalus objekto kodas 27348).

Daugiau informacijos apie Kretingos krašto istoriją: www.kretingosenciklopedija.lt

Jolanta KLIETKUTĖ

